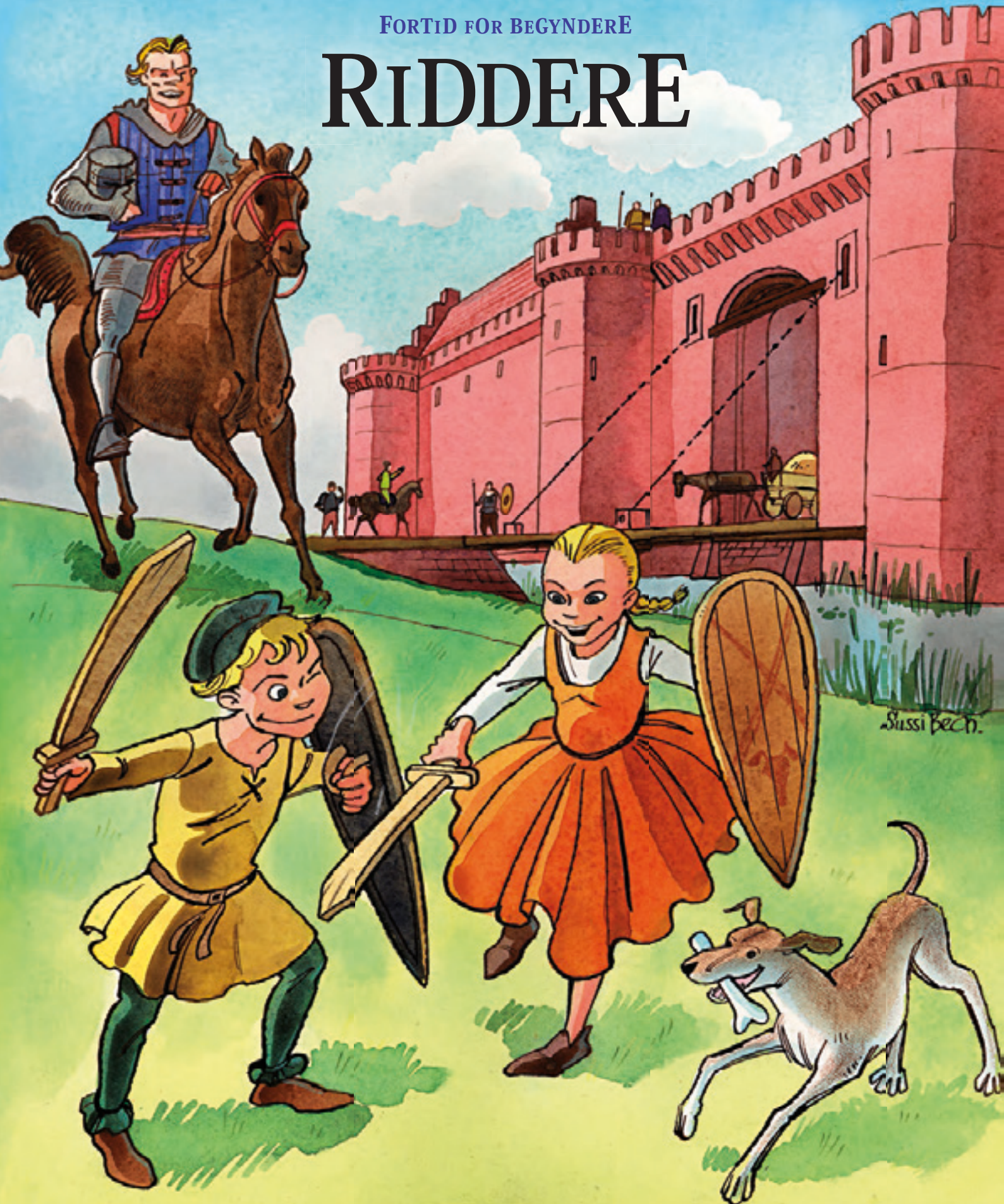

FORTID FOR BEGYNDERE

RIDDERE

Sussi Beck

INDHOLD

- 3 · DETTE HÆFTE HANDLER OM RIDDERE · 3
 - 4 · FORTID FOR BEGYNDERE · 4
- 4 · RIDDERBESØG PÅ NATIONALMUSEET · 4
 - 6 · RIDDERNES VERDEN · 6
 - 9 · RIDDESKOLE · 9
 - 12 · RIDDERLIV · 12
 - 14 · LIVET PÅ BORGEN · 14
- 19 · RIDDERNES HVERDAG OG FRITID · 19
 - 20 · KVINDERNES ROLLE · 20

GAMLE SAGN OG FORTÆLLINGER

•

- 25 · SVÆRDET I STENEN – HISTORIEN OM KONG ARTHUR · 25
 - 32 · ROBIN HOOD · 32
 - 37 · RIDDERPIGEN JEANNE · 37

- 43 · AKTIVITETER OG IDEER · 43

DETTE HÆFTE HANDLER OM RIDDERE

Dette hæfte kan anvendes i relation til større eller mindre pædagogiske forløb om emnet riddere. Materialet er tiltænkt børnehaver og børnehaveklasser og er skrevet på en måde, der gør det muligt at læse materialet direkte op for børnene.

Indledningsvist i materialet rammesættes riddernes verden. Der fortælles om hvordan man blev en rigtig ridder ved at gå i ridderskole. Her hører børnene om, hvilke pligter ridderne skulle udføre for at blive ridder, og hvilken opførsel man forventede. Der er samtidig beskrivelser af riddernes våben, ridderturneringer, og hvad ridderne fik deres fritid til at gå med. Når man var blevet en rigtig ridder, kæmpede man om skønjomfruernes hjerter. Vi skal derfor også høre om pigernes hverdag.

Hæftets fortællinger er alle inspireret af gamle sagn om kong Arthur, Robin Hood og ridderpigene Jeanne. De tre historier er blevet nyfortolket og omskrevet, så de passer sprogligt og forståelsesmæssigt til målgruppen, men på en måde, så de ikke mister det eventyrlige og gammeldags sprog. Det giver børnene mulighed for at stifte bekendtskab med ord og vendinger, som de måske ikke er vant til at høre i deres dagligdag.

Hvis I har planer om at besøge Nationalmuseet og deltage i et ridderforløb, vil det være en god idé at læse hæftets forskellige fortællinger højt inden besøget, da dette vil give børnene en baggrundsviden, inden I drager afsted på riddereventyr.

Rigtig god fornøjelse!

FORTID FOR BEGYNDERE

“Fortid for begyndere” er særlige pædagogiske tilbud til børnehaver og børnehaveklasser. Intentionen er at åbne op for museumsverdenen på en sjov og inspirerende måde og bringe museets samlinger og viden i spil i relation til de pædagogiske læreplaner. Konkret sigter undervisningen mod at styrke børnenes sociale kompetencer, at styrke deres sproglige udvikling og i særdeleshed at give dem en sanselig og lærerig oplevelse i mødet med museets genstande, udstillinger og fortællinger. Børnene vil på den måde få mulighed for i øjenhøjde at stifte bekendtskab med kultur og historie på en sjov og spændende måde. I undervisningen vil børnene få lov til at se, høre, røre og gøre. Med andre ord vil fortiden blive gjort både tilgængelig og vedkommende for begyndere.

RIDDERBESØG PÅ NATIONALMUSEET

Hvem har ikke drømt om at få lov at være ridder for en dag? I Nationalmuseets udstillinger gemmer der sig mange sjove og gode genstande, der kan fortælle spændende fortællinger om riddernes verden. Vi går på opdagelse i udstillingen og går i ridderskole. Her lærer vi om ridderens pligter, gode manerer og laver ridderturneringer. Vi lærer også at skrive med fjer og blæk, og børnene får lov til at undersøge våben.

Museets udstillinger og middelalderdragter danner rammerne for fortællingerne, der er nyfortolket og fortælles i øjenhøjde til børnene.

DER BLIVER PRØVET
HJELME OG DRAGTER
Foto: NATIONALMUSEET

EN SKOLEPIGE VISER RIDDERBEKLÆDNING FREM
Foto: NATIONALMUSEET

RIDDERENS VERDEN

For længe længe siden, ja faktisk for over 500 år siden, levede der riddere og skønjomfruer i Europa. Ridderne var modige og tapre krigere, der gik i krig for kongen. De dystede også i ridderturneringer og kæmpede for at vinde skønjomfruernes hjerte ved at vise styrke, visdom og mod.

Selvom det er meget længe siden, at ridderne red rundt på deres flotte heste med deres blanke våben og reddede skønjomfruer i nød, ved vi heldigvis en masse om dem og den tid de levede i, da mange af deres ting, som for eksempel sværd, skjolde og hjelme, er blevet fundet dybt nede i jorden. Her har tingene ligget lige siden middelalderen, som man kalder den tid, som ridderne levede i, indtil de blev fundet af arkæologer, som gravede efter skatte fra gamle dage.

Arkæologerne elsker at grave efter gamle ting og sager, og de flotteste genstande de finder, kommer på museum.

KALKMALERI FRA
MIDDELALDEREN
Foto: NATIONALMUSEET

VÆRKTØJSDEPOT FRA VEKSØ PÅ SJÆLLAND,
DER BLEV NEDGRAVET EN GANG I 1100-TALLET.
Foto: NATIONALMUSEET

En ridder er en slags soldat men en ganske særlig soldat. I middelalderen var der både fattige soldater, der kæmpede til fods med økser eller bue og pil uden at være beskyttet af en rustning. Men der var også soldater, der kæmpede til hest i flotte rustninger med sværd og lanser. De soldater, der red på hestene og havde de bedste våben, var dem, der blev kaldt for riddere.

I middelalderen var ridderne så berømte, at der både blev skrevet sange og gode historier om dem. Nogle af de mest berømte historier er dem om kong Arthur og hans riddere, der kæmpede mod uhyrer og reddede skønlomfruer samt historierne om Robin Hood, der red rundt i de store engelske skove og tog fra de rige og gav til de fattige.

Det var ikke alle og enhver, der kunne blive ridder, da det var meget dyrt at få den rigtige riddertræning og købe hest, rustning og gode våben. Men det hændte, at selv drenge fra fattige familier havde så meget mod og viste så meget styrke, at de alligevel endte som riddere.

RIDDERSKOLE

PAGE

Det tog rigtig mange år at blive ridder – helt op til 15 år, og det var kun drenge, der kunne gå i lære som riddere. Der var dog én særlig pige, der gjorde sig bemærket som en dygtig og modig ridder – hun hed Jeanne d'Arc.

Når en dreng blev syv år flyttede han fra sine forældre hen til en ridderborg, hvor han begyndte sin oplæring som ridder.

Her skulle han starte som en page – dét kaldte man en meget ung dreng, som hjalp til på en ridderborg.

En page skulle lære, hvordan han skulle opføre sig på en ridderborg, og han havde derfor en masse pligter. Han skulle for eksempel servere mad for borgens ridder og frue, men han skulle også både løbe ærinder, luften ridderens hunde, feje gården, muge ud i staldene og træne, så han blev stærk. Pagerne øvede sig og legede med træsværd og skjolde. Før pagen fik lov til at prøve at ride på en rigtig hest, skulle han lære at sidde på en hest af træ, så de rigtige heste ikke kom til skade under træningen.

Samtidig begyndte pagen også at lære at jage med falke, danse og måske spille et instrument.

En page skulle også kunne regne, læse og skrive på latin, som er et meget gammelt og svært sprog, og det var kirkens munke, som lærte ham det. Dengang brugte man fjer og blæk til at skrive med, og det tog derfor lang tid at skrive, og man kunne ikke bare lige viske ud, hvis man lavede en fejl.

Ved siden af pligterne og ridderskolen var der heldigvis også tid til at lege. Pagerne klatrede i store træer, legede blindebuk, kastede med sten og lavede tovtrækning.

Og der var også tid til at spille for eksempel skakspil og kaste gris – spil som vi også kender i dag.

RIDEVDSTYR FRA VOLDSTEDET BORINGHOLM VEST FOR
HORSENS, FRA ANDEN DEL AF 1300-ÅRENE.
STIGBØJLE, SPORER OG STRIGLER.

FOTO: NATIONALMUSEET

VÆBNER

Når drengen blev 14 år, kunne han, hvis han havde været en rigtig god page, fortsætte til den næste del af uddannelsen, hvor han blev forfremmet til ridderens væbner. Nu skulle han sørge for, at ridderen altid var klar til kamp, og væbneren fik til ansvar at passe rigtig godt på ridderens heste, skjold, rustning og våben. En af væbnerens vigtige opgaver var at hjælpe ridderen med at iklæde sig den tunge rustning, som kunne veje op til 40-45 kg.

For at blive stærkere skulle væbneren nu træne med ægte våben. En væbner kunne øve sig ved at fægte med et meget tungt sværd mod en pæl. Disse sværd var nogle gange meget tungere end dem, man brugte i krig, så væbnerne kunne få store muskler. Væbneren øvede sig også på at lære at ramme et mål med sin lanse, mens han red i fuld galop på sin hest. Det var meget vigtigt for væbneren at lære om våbenbrug og at blive stærk, da han også skulle med ridderen i krig.

Når væbneren blev 21 år, blev det besluttet om han var værdig til at blive en ægte ridder. Hvis han var dét, måtte han igennem tre ceremonier:

1. Først skulle han i bad, klippes og barberes – ikke kun for at vaske snavset af, men også for at vaske sjælen ren.
2. Dernæst skulle han tilbringe en hel nat i kirken, hvor han skulle sidde og bede til Gud om at give ham styrke og mod til at blive en god ridder.
3. Til sidst blev han iklædt sin flotte rustning og blev præsenteret for selveste kongen. Væbneren knælede, mens kongen lagde sit sværd på hans skulder og slog ham dermed til ægte ridder.

Ved denne ceremoni fik den nyslåede ridder sit eget sværd og sine sporer.

SVÆRD OG SKJOLD
FRA BORINGHOLM
FRA ANDEN DEL
AF 1300-RENE

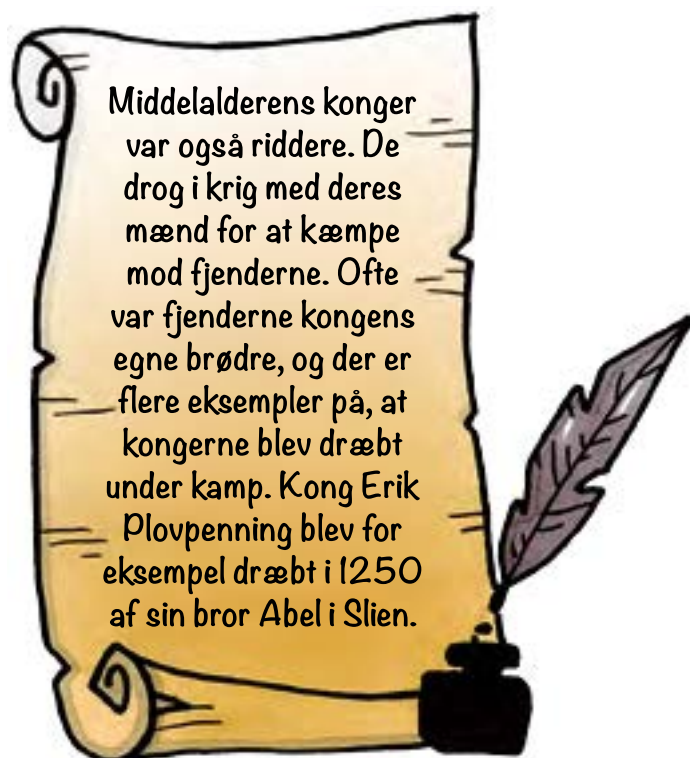
FOTO: NATIONALMUSEET

RIDDERLIV

Efter ridderens lange uddannelse var hans allervigtigste opgave at kæmpe for kongen. Når ridderen kæmpede til hest i sin blanke rustning, bar han også en brynje, der var en slags bluse lavet af små metalringe, så modstanderens sværd ikke kunne skade ham. På hovedet havde ridderen en hjelm, så han var beskyttet fra top til tå. Når ridderen sad på sin hest, kæmpede han med lanse og skjold. Hver ridder havde sine helt egne mønstre og figurer på skjoldet, så de lettere kunne kende hinanden, selvom de var gemt væk i rustningen. Ofte var der flotte dyr på skjoldene som for eksempel løver og ørne.

Lansen var et vigtigt våben, som ridderen brugte, når han kom galopperende i høj fart hen mod sin modstander. Nogle gange kunne det gå så vildt for sig, at lanser, som var flere meter lang og lavet af træ, splintredes i mange stykker.

Ridderen havde også andre våben som for eksempel sværdet og øksen, som han brugte til nærkamp.

Middelalderens konger var også riddere. De drog i krig med deres mænd for at kæmpe mod fjenderne. Ofte var fjenderne kongens egne brødre, og der er flere eksempler på, at kongerne blev dræbt under kamp. Kong Erik Ploppenning blev for eksempel dræbt i 1250 af sin bror Abel i Slien.

LIVET PÅ BORGEN

Når en ridder ikke var i krig for kongen, boede han hjemme på sin borg. Nogle af ridderne boede på små borge, der var lavet af træ, mens andre riddere var så heldige at bo på kongens store ridderborge, der var bygget af sten. De store stenborge var flotte med tårne og vindebro.

For at fjenden ikke skulle trænge ind på borgen, var der ofte både en høj mur og vand hele vejen rundt om borgen. Det vand, som omgav borgen, kaldes for en voldgrav.

Borgens tykke mure havde sommetider skydeskår. Det var en slags huller, som var bredest på indersiden af muren og helt smalle på ydersiden. På den måde kunne borgens skytter sende pile ud gennem dem i forsøg på at ramme fjenden, men det var helt umuligt for fjenden at sende pile den anden vej.

Selvom borgens forsvarer gjorde alt for, at fjenden ikke skulle nærme sig borgens indgang, hændte det alligevel, at snedige fjender fik kæmpet sig vej dertil. Derfor var der lavet huller i portens loft, så der kunne hældes kogende vand eller sågar gloende varmt sand ned på fjenden.

DET NORSKE
KONGEHORN STAMMER
FRA BEGYNDELSEN
AF 1300-ÅRENE OG
BLEV BRUGT SOM
DRIKKEHORN. DET ER
FESTLIGT OG SMUKT
UDSMYKKET.

FOTO: NATIONALMUSEET

Indenfor borgens tykke mure, hvor ridderen havde sin dagligdag, kunne det næsten ligne en lille landsby, for der var både masser af dyr og mennesker, og det var også her, man kunne møde både pager, væbnere, riddere og de skønne jomfruer.

Her lå stalde, hvor blandt andet ridderens heste stod, og der var forrådshuse og værksteder. På værkstederne kunne borgens smed lave hestesko og våben. På borgen var der også en brønd, som gav vand til alle borgens beboere.

I selve borgen var ridderens bolig, hvor han boede sammen med sin ridderfrue. Deres soveværelse kunne være indrettet med flotte møbler, for eksempel kister, der var smukt udskåret i træ, og en ægte himmelseng, hvor der kunne trækkes et forhæng for.

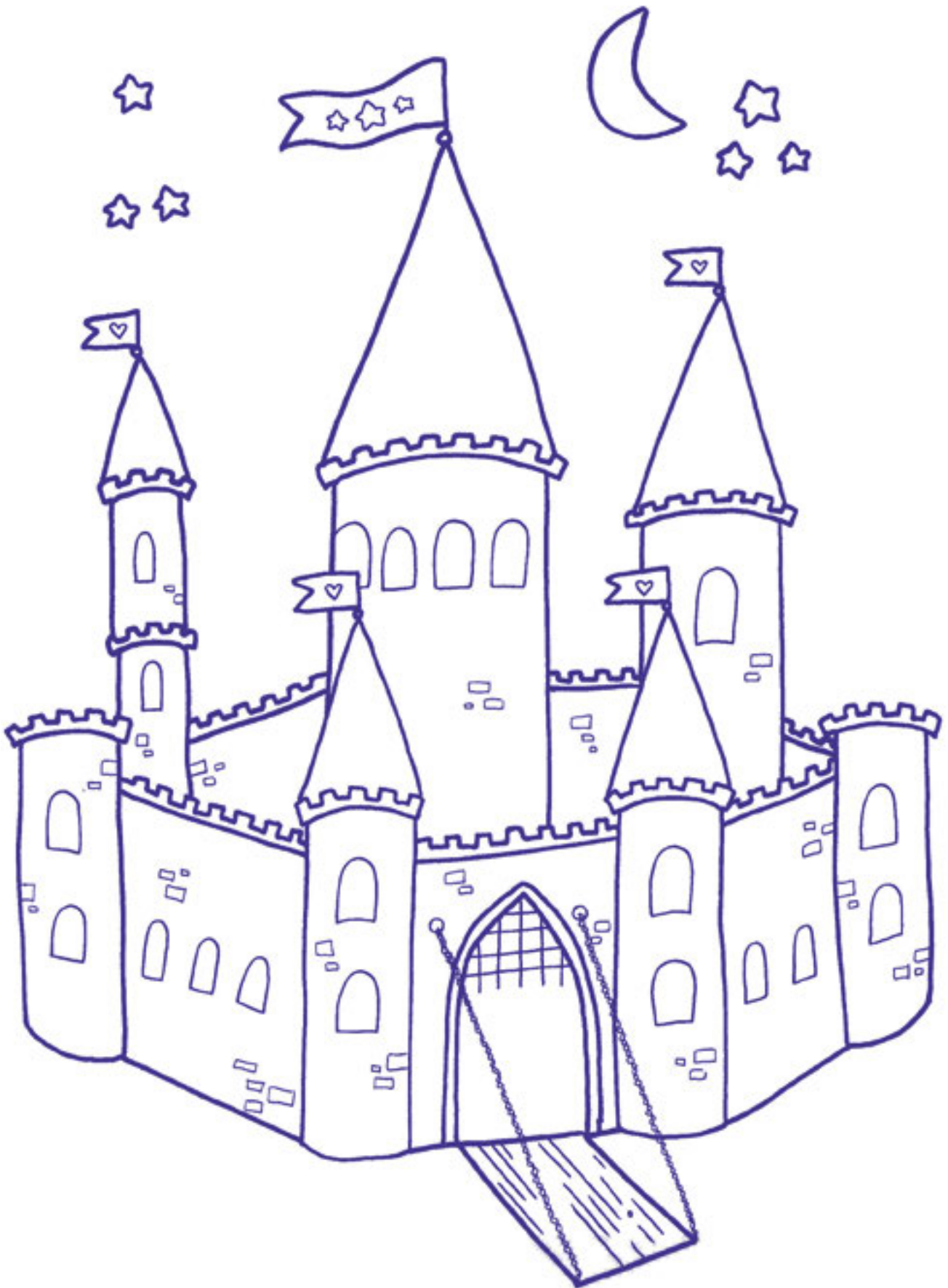

I borgens store riddersal kunne alle borgens beboere spise sammen, og det var også her, man modtog gæster og holdt store fester – nogle af festerne startede allerede om morgenen og varede hele dagen. Ved festerne var der masser af underholdning, hvor der kunne være narre, jonglører og musikere. I riddersalen hang der ofte store smukke og tykke tæpper på væggene, som både kunne pynte og sørge for at dæmpe kulden.

Borgen havde også store lagerrum, hvor der kunne opbevares mad og brænde samt et stort køkken med et åbent ildsted, hvor der blev lavet mad henover.

Der var ikke noget badeværelse på borgen, så beboerne måtte vaske sig ved brønden eller bade i et badekar af træ, men på nogle borge var der heldigvis et slags toilet. Det blev kaldt for hemmeligheden, fordi det var gemt inde i borgens mure. Her var der bygget et lille toilet, som egentlig bare var et hul, som man kunne sidde henover, og lorten kunne så trille gennem hullet lige ned i voldgraven.

LAV EN KOPÍ OG FARVELÆG DIN EGEN RIDDERBORG

RIDDERNES HVERDAG OG FRITID

Når der var fred i landet, var der ikke så meget for ridderen at lave, og han holdt derfor sin kamptræning ved lige ved at deltage i turneringer. Det var en slags vilde slåskampe, hvor to riddere legede, at de var i krig mod hinanden, mens en masse tilskuere kiggede på dem - deriblandt smukke skønjomfruer, der sommetider gav deres lommeørklæder til ridderne, inden de skulle ind og dyste for at bringe held og lykke.

Det var vigtigt at vinde, hvis man gerne ville imponere en skønjomfru, men også fordi man ellers kunne risikere at miste både sin hest og sin rustning til modstanderen.

Ridderne var også vilde med at tage på jagt. Ridderne jagede til hest, så de kunne nedlægge store dyr som ræve, vildsvin og hjorte med deres spyd. Det var riddernes hunde, der hjalp med at spore byttet, de var nemlig trænet til at kunne snuse sig frem til dyrene på lang afstand. De jagede, fordi de syntes, at det var en sjov sport, men også for at skaffe lækkert kød til familien.

Ridderne gik også på falkejagt, og her havde de ofte deres ridderfruer med. Ridderne og fruene brugte trænedede falke til at jage andre fugle med. Falkene, som var vilde rovfugle, blev fanget som unger og trænet til at kunne fange og dræbe andre fugle uden at æde dem.

Både ridderne og deres fruer elskede at høre gode historier og digte. Sommetider kom troubadourer til ridderborgen for at underholde ridderen og hans familie med eventyrlige sange, der handlede om kærlighed, tapre riddere og deres heltmodige gerninger. Det hændte endda, at ridderen selv skrev en smuk kærlighedssang til sin frue.

KVINDERNES ROLLE

Det var ridderfruerne, der styrede tjenestefolkene og sikrede, at alle deres pligter, såsom at gøre rent og lave mad, blev gjort ordentligt.

Når ridderen ikke selv var hjemme, var det ridderfruen, der passede godt på borgen. Hun sørgede for at ansætte tjenestefolk, og hvis hun var så uheldig, at borgen blev angrebet, skulle hun også sørge for, at der var et godt forsvar, der kunne beskytte hende selv, familien og alle tjenestefolkene.

Men ridderfruen havde selvfølgelig også fritid, og der kunne hun for eksempel finde på at brodere eller spille på et instrument.

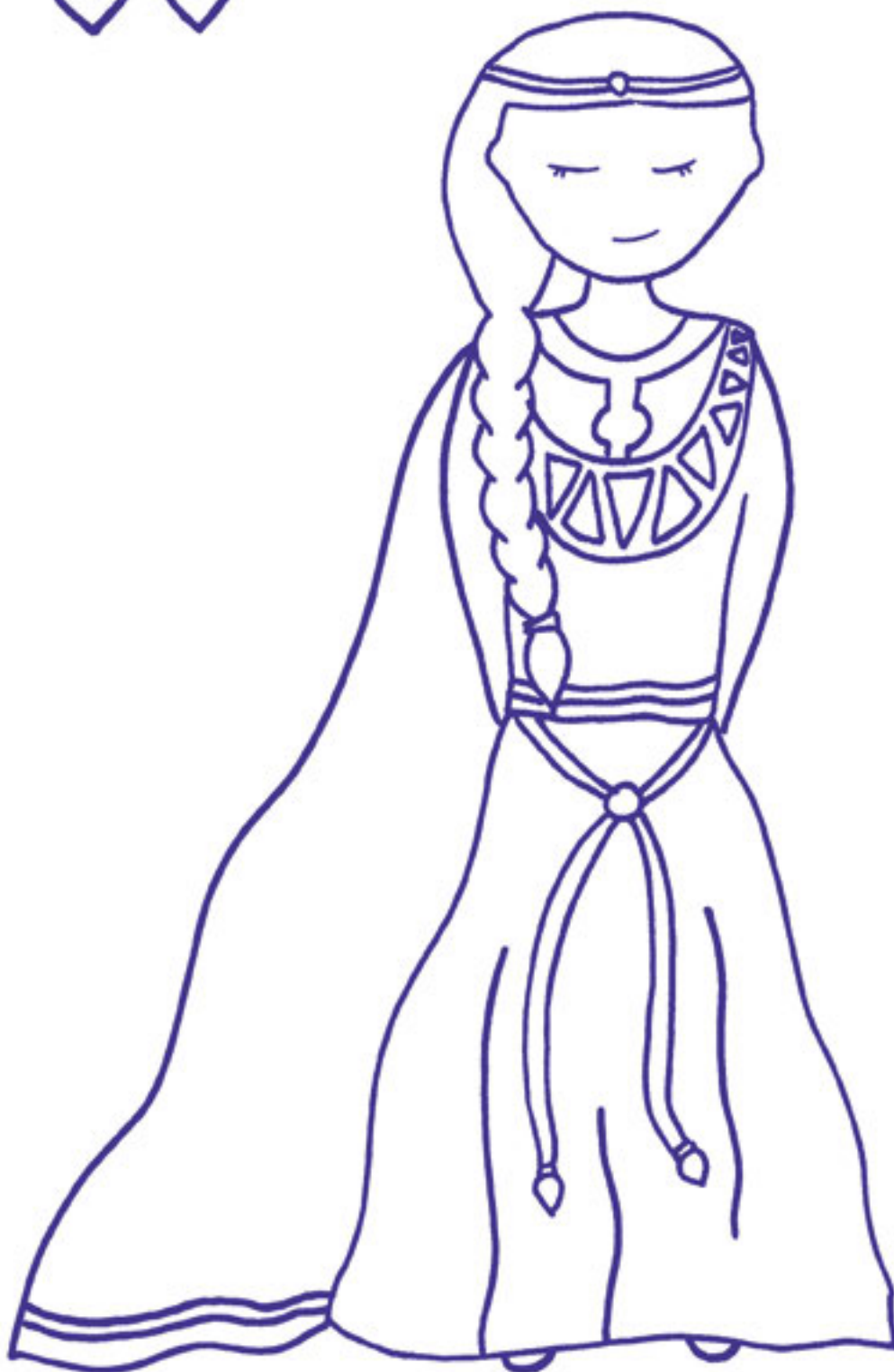
Ridderfruen gik i flotte kjoler, der var syet af smukke silkestoffer og pels. Hun pyntede sit tøj med broderier og perler og satte sit hår op med enten slør eller et hårnet, der var lavet af guld- eller sølvtråd.

Når kvinder i middelalderen skulle giftes, havde de løsthængende eller flettet hår. På hovedet bar de en brudekrans eller en brudekrone som et symbol på deres jomfrulighed. Efter vielsen tog kvinden et stykke stof på hovedet, for derved at vise, at hun var en gift kvinde.

Man blev ikke gift i en hvid kjole, som man gør det i dag, men tog i stedet sit bedste tøj på. Til gengæld bar man et brudebælte, hvori der hang en ske, en kniv og nøgler, hvilket symboliserede kvindens funktion som husholderske.

LAV EN KOPÍ OG FARVELÆG DIN EGEN SKØNJOMFRU

LAV EN KOPÍ OG FARVELÆG DIN EGEN RIDDER

GAMLE SAGN OG FORTÆLLINGER

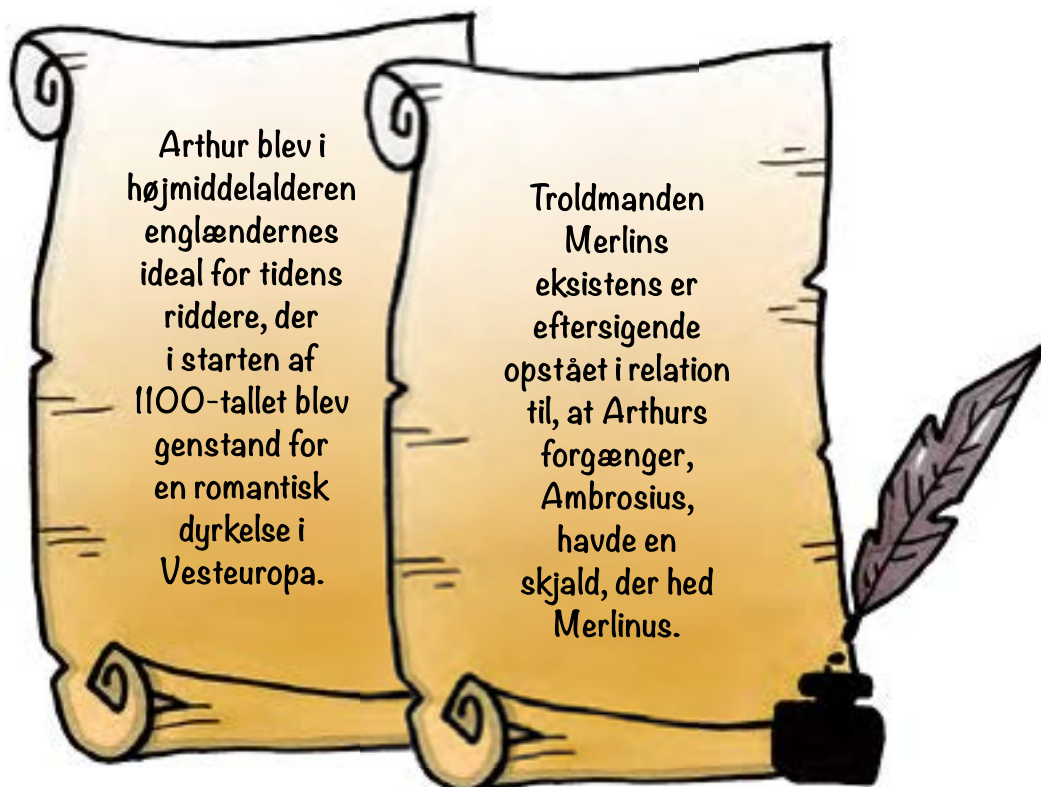
DE TRE FORTÆLLINGER ER ALLE OMSKREVET
TIL ET NUTIDIGT SPROG, DER GØR DEM VELEGNED
SOM HØJTLÆSNING FOR BØRNENE.

SVÆRDET I STENEN

HISTORIEN OM KONG ARTHUR

Hver aften fortalte troldmanden Merlin historier for landsbyens børn. Der var tændt op i pejsen og lagt bløde fåreskind på stengulvet, så der både var varmt og rart at sidde dér foran den knitrende ild i Merlins gamle hus.

Merlin var en ældgammel troldmand, som havde levet i mere end tusinde år, og han havde derfor oplevet langt mere end de fleste. På denne aften hvor stjernerne lyste klart, og fuldmånen sendte sit blide skær ind gennem de små vinduer, begyndte Merlin at fortælle historien om dengang, hvor han hjalp en lille dreng ved navn Arthur med at blive en både dygtig og ædel ridder – og ikke mindst konge af England.

Arthur blev i
højmiddelalderen
englændernes
ideal for tidens
riddere, der
i starten af
1100-tallet blev
genstand for
en romantisk
dyrkelse i
Vesteuropa.

Troldmanden
Merlins
eksistens er
eftersigende
opstået i relation
til, at Arthurs
forgænger,
Ambrosius,
havde en
skjald, der hed
Merlinus.

“For længe siden, da jeg stadig var en ganske ung troldmand, hjalp jeg min gode ven og herre, kong Uther, med at vinde sin smukke dronning Igraynes hjerte,” forklarede Marlin. Men hjælp fra en troldmand er aldrig gratis, og jeg sagde derfor disse ord: “Inden længe vil du og Igrayne blive forældre til et lille drengebarn. Når han fylder et år må du lade mig fjerne ham og sørge for ham. Jeg vil opdrage ham til at blive den ridderligste af alle riddere, og den største konge England nogensinde har haft.”

Månederne gik, og pludselig en dag hørte jeg et mægtigt vræl, der rungede og sendte genlyd gennem alle slottets gange. Nu vidste jeg, at den lille baby var kommet til verden. Babyen, som blev kaldt Arthur, så sød ud, som han lå der i sin mors favn svøbt ind i det blødeste lammeskind. Han vidste på dette tidspunkt intet om det store ansvar, der senere ville komme til at ligge på hans skuldre.

Efter Arthurs fødsel drog jeg ud på en lang rejse og vendte først tilbage på hans 1 års fødselsdag.

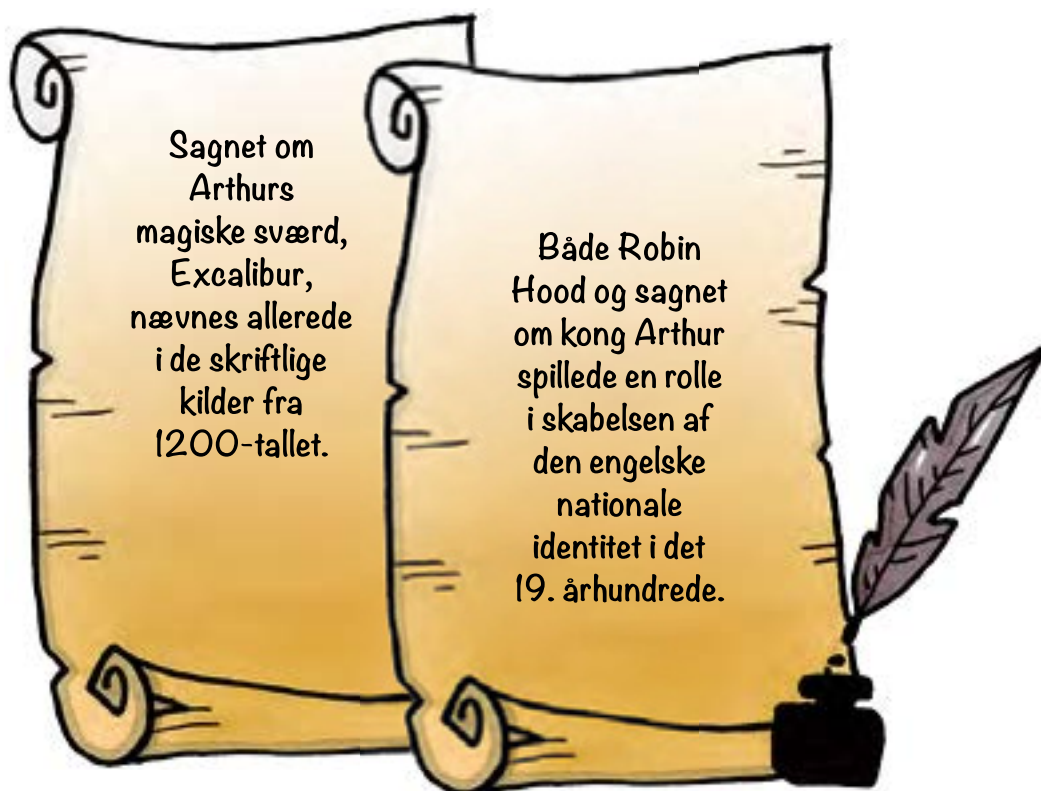
Jeg bankede på slottets store port og huskede kong Uther på vores gamle aftale.

Dronning Igrayne græd og græd, da hun hørte, at hendes eneste barn skulle med mig, og hun tryglede mig derfor om at lade deres elskede lille Arthur blive hos sine forældre.

Kong Uther vidste dog, at en aftale var en aftale - især når den var indgået med en troldmand. Derfor sagde Uther til mig: “Skynd dig nu afsted min gamle ven, før jeg når at ombestemme mig.”

Jeg red med Arthur i favnen og med lynets hast væk fra slottes høje mure, henover frodige marker og gennem tæt bevoksede skove, indtil jeg nåede til en lille gård.

Her boede en ganske særlig ven af mig, som hed Sir Hector. Vi havde kendt hinanden længe, og jeg vidste, at Sir Hector havde været en både dygtig og ædel ridder i adskillige år. Men nu, hvor han var blevet en ældre mand, havde han trukket sig tilbage og passede blot sit lille landsted i god ro og orden sammen med sin kone og deres søn Kay på fem år.

Jeg havde det ønske, at Arthur skulle vokse op på gården hos Hector og her lære alle ridderkunstens regler. Jeg løj derfor en smule og fortalte, at Arthur var et stakkels forældreløst barn, som jeg havde fundet ude i skoven, og at han manglede en familie, der kunne passe godt på ham og hjælpe ham med at blive stærk, modig og ridderlig.

Sir Hector var en god mand og ville derfor gerne lade Arthur vokse op hos ham og familien.

Jeg besøgte Arthur hver uge og kunne se, at Arthur, udover at være både sund og glad, også var blevet meget modig, lærenem og ikke mindst nysgerrig. Han var den allerhurtigste blandt alle børn i miles omkreds og kunne kaste længere og hoppe højere end sin storebror Kay.

Kay og Arthur lærte alt det, som ridderne skal lære: De lærte at bruge våben og at slå. De lærte at være søde ved deres gode venner og opføre sig ridderligt overfor de søde piger, som de mødte på deres vej. De gik også i skole sammen, hvor de lærte at læse og skrive med fjer og blæk.

Da Arthur og Kay var blevet nogle store drenge på 16 og 21 år, skulle de ud på en lille rejse sammen med Sir Hector. Kay, som var væbner, skulle nemlig til London for at deltage i en ridderturnering og bevise, at han var klar til at blive slået til ridder.

Da de ankom til den store by, var der mange besøgende - mange flere end der plejede at være til ridderturneringer. Derfor var alle herberger og kroer optaget, og selv staldene blev brugt til at huse de mange gæster.

Grunden til de mange besøgende var, at der var udskrevet et dekret om, at alle store og mægtige riddere, der ønskede at blive konge over landet, skulle komme til byen, så der kunne blive valgt en ny konge og dermed blive fred i det urohærgende land.

Jeg, Merlin, havde placeret et meget gammelt og fint sværd i en stor sten midt på torvet. På stenen havde jeg skrevet med smukke glitrende guldbogstaver:

**Den der kan trække dette
sværd op ad stenen, er Englands
retmæssige konge.**

Alle de besøgende ville selvfølgelig prøve at løfte sværdet, og de stønnede og prustedede og skreg af deres lungers kraft, mens de ihærdigt forsøgte at trække sværdet op fra stenen. Men det var helt umuligt at løfte sværdet, der ikke rykkede sig den mindste smule.

De fremmødte mænd begyndte at råbe: "Det er snyd, det er trolddom og finurligheder - ingen kan jo løfte dette sværd."

Alligevel prøvede mange af dem igen og igen at løfte sværdet i håbet om at blive landets nye konge. Hver dag fra morgen til aften stod der stærke mænd, der hev og sled i sværdet, men det sad så fast, at de gang på gang brugte alt deres energi. Derfor måtte de ind imellem tage nogle pauser, hvor de spiste og drak for at få kræfter til at forsøge endnu en gang.

Arthur, Kay og Sir Hector var også nået frem til London, og Arthur var ved at hjælpe sin storebror i rustningen. Kay skulle, udover rustningen, også ikklædes både hjelm og ringbrynje, så han ikke kom til skade i den vilde turnering. Da Kay var blevet ikklædt sit flotte riddertøj, hjalp hans stolte far ham op hesten.

SVÆRDET I STENEN
TEGNING: SIMONE AXFORT
THORUP ERIKSEN

Under Arthurs
sidste slag blev
han alvorligt
såret og derefter
sejlet til den
mytiske ø Avalon.
Ifølge sagnet
ville Arthur atter
genopstå, når
landet mest
behøvede det.

“Så mangler jeg bare mit sværd,” sagde Kay. Arthur blev helt stille og rød i hovedet. “Sværdet Arthur, ræk mig mit sværd!” sagde Kay.

Arthur kunne ikke finde sværdet og var bange for, at han havde tabt det på den lange rejse hjem fra landsbyen og fremstammede et lille forsigtigt: “Ups.”

Kay blev utålmodig og sagde: “Arthur, du må altså finde det i en frygtelig fart - turneringen starter nu!”

Arthur løb ud og ledte over alt. Under borde, i skabe og kister, men sværdet var pist borte, og det hele så meget håbløst ud.

Men pludselig, midt inde i den store by, kom Arthur til at tænke på, at han og Kay tidligere på dagen var gået forbi et smukt sværd, der var sat ned i en sten – måske kunne han låne det? Arthur fandt stenen med det blanke sværd, som skinnede om kap med solen.

Arthur greb fat om sværdet, og så let som ingenting løftede han det fra stenen. Det var ikke nær så tungt som det så ud til, og det følte faktisk rigtig rart i hænderne og helt let, når han svingede det fra side til side.

“Et fantastisk sværd,” tænkte Arthur og skyndte sig tilbage til Sir Hector og Kay.

“Her Kay, kan du bruge dette?” sagde Arthur og viste det flotte sværd til Kay. Kay kiggede på sværdet. “Jamen det er jo ikke mit sværd - det er sværdet fra stenen!” Kay blev helt ude af sig selv af glæde og forbavselse og han råbte i vilden sky: “Så betyder det, at jeg skal være konge! Jeg skal være konge, jeg skal være konge!”

Men Sir Hector stivnede og kiggede hen på Arthur: “Arthur min dreng hvor har du taget dette sværd?”

Arthur viste ham straks, hvor han havde lånt sværdet fra og satte det tilbage på dets gamle plads i stenen. Hverken Hector eller Kay kunne røkke sværdet fra stenen.

I mellemtiden var alle de mægtige og stærke mænd kommet tilbage fra deres pause og havde til deres store skræk set, hvad den lille dreng stod og løftede højt over hovedet - selveste sværdet fra stenen. Kunne de tro deres egne øje? Kunne det virkelig passe, at her stod Englands retmæssige konge?

Men jo det var rigtigt. Arthur var den eneste, der kunne løfte sværdet fra stenen, og det var måske slet ikke så mærkværdigt, da han jo i virkeligheden var en ægte kongesøn.

Folk klappede og hujede af lettelse over, at deres helt egen konge var kommet hjem. Der blev råbt: “Længe leve kong Arthur, længe leve kongen!”

I tiden efter Arthurs kroning blomstrede landet op igen, og folk kom fra nær og fjern for at besøge den berømte konge. Alle blev de hilst velkommen, og der blev festet det bedste, man havde lært. Men der sad en ved Arthurs store runde bord, som syntes, at det hele var lidt snyd. Kan I gætte hvem det var? Det var selvfølgelig den uheldige Kay, som næsten, ja næsten blev konge for en dag.

2 ROBIN HOOD

Engang for længe siden, dybt inde i Sherwoodskoven, kom en mand løbende i høj fart - han prustede og hev efter vejret, for han havde løbet langt på meget kort tid. Manden hed Robin Hood, og han havde netop skudt et af kongens vilde dyr - et smukt rådyr, og nu var han på flugt fra sheriffen af Nottingham.

Det var forbudt at skyde kongens dyr i skoven, og Robin Hood blev derfor dømt fredløs. Men heldigvis slap Robin med nød og næppe væk fra sheriffen og alle hans mænd og flygtede længere og dybere ind i den store skov.

Derinde, skjult bag træer og krat, levede Robin og hans mænd. De spiste af skovens bær, drak af de friske kilder og grillede de friske fisk, de kunne fange i åerne, og om natten faldt de i søvn i deres huler, som de havde bygget i trækronerne helt tæt på stjernehimlen.

Robin Hood var vældig populær, og alle i skoven elskede ham for hans gode hjerte og strålende humør. Robins allerbedste ven hed Lille John. Lille John var egentlig et lidt pudsigt navn, for han var i virkeligheden en stor og stærk mand, der ligesom Robin var dygtig med bue og pil.

Hver dag tog Robin og Lille John afsted for at finde mad til alle de fattige, for som Robin altid sagde: "Ingen må gå sultne i seng!" Sheriffen af Nottingham indkrævede nemlig høje skatter, og folkene kunne derfor hverken købe vådt eller tørt.

Fortællingerne om Robin Hood er mange, men ens for dem alle er, at den lovløse bueskytte altid signalerer de gode værdier, såsom høflighed, betænksomhed, loyalitet over for sine mænd og det engelske folk.

Robin Hood er en gammel engelsk sagnhelt, hvis virkelige eksistens ikke med garanti kan verificeres i de skriftelige kilder. Ikke desto mindre er Robin Hood gennem årene blevet en middelalderlig nationalhelt, der kæmpede mod den onde sherif af Nottingham ved at tage fra de rige og give til de fattige.

Det hændte også, at Robin stoppede sheriffens venner, de rige købmænd og fruer, når de kom ridende gennem skoven. Den lille og snu Robin listede sig så ganske forsigtigt ind på mændene, så han kunne stjæle deres rigdomme. Robin fik ofte både fat i flotte smykker, dyre gevandter og poser fyldt med guldmønter. Men han stjal ikke for at være fræk, og han beholdt heller ikke tingene selv – dem gav han nemlig derimod videre til alle de fattige.

Hjemme på slottet sad sheriffen og lagde planer for, hvordan han kunne fange den snu Robin Hood. Han var rasende over, at Robin og hans mænd jagede og fangede skovens dyr og stjal guld, sølv og ædelstene fra sheriffens mænd.

Sheriffen udlovede derfor en stor dusør til den, der kunne fange Robin Hood – død eller levende – og bringe ham tilbage til slottet: “Den mand, der kan ride ud i skoven og fange Robin Hood, skal have en belønning på 300 rigsdaler!” Da landsbyens magtfulde mænd hørte dette, steg alle til hest og begav sig mod Sherwoodskoven. Men da Robin Hood kendte alle skovens smuthuller og skjulesteder, lod han sig ikke sådan lige fange. Efter mange dage og nætter ude i skoven havde mændene mistet håbet om at fange den fredløse Robin Hood, og de red derfor tomhændede og trætte tilbage til slottet.

Nu var sheriffen - om muligt - endnu mere rasende! "Aldrig har jeg set mage! I er en flok uduelige og nytteløse amatører, der ikke fortjener at være i tjeneste på slottet," sagde han vredt til sine mænd. "I kan ikke engang fange en enkelt lille gemen tyv?! Hvis I ikke kan fange ham i skoven, hvordan skal det så nogensinde lykkes?" Med ét slog en tanke ned i sheriffen. Hvis han ikke kunne komme til Robin Hood, måtte Robin Hood jo komme til ham.

Alle vidste, at Robin Hood var vildt dygtig med bue og pil, og sheriffen opsatte derfor en stor bueskytteturnering i landsbyen. Vinderen af turneringen ville både få en prægtig pil af sølv og guld og et kys af den skønne lady Marian. Sheriffen håbede inderligt på, at dette ville lokke Robin til byen – og dermed i hans fælde.

Rygterne om den store bueskytteturnering rygtedes hurtigt i hele landet. Der blev opsat plakater på træerne langs vejene, og sheriffens mænd red ud i landet for at sprede ordet.

Dybt inde i Sherwoodskoven sad Robin og hans mænd ved aftenbålet og talte om, hvordan de kunne få Robin til at deltage i turneringen uden at blive opdaget af sheriffen. "Den her turnering må jeg bare deltage i," sagde Robin eftertænksomt. "Men hvordan vinder du den gyldne pil uden at blive taget til fange?" spurgte Lille John. Timerne gik, og aftenen gik på hæld, men lige før midnat fik Robin Hood en idé: "Hvis vi klæder os ud som bønder, munke og håndværkere, så vil ingen – ikke engang sheriffen - kunne genkende os!"

Endelig kom dagen, hvor turneringen skulle finde sted. Landsbyen var fyldt med mennesker, der alle var kommet for at se den spændende dyst. De fornemme mænd kom med deres fine fruer både til hest og i vogn, mens bønder og handelsmænd kom gående til fods. Midt i mængden kom Robin Hood med sine mænd forklædt som munke, bønder og håndværkere.

Turneringen fandt sted på den store markedsplads midt i landsbyen. Pladsen var flot pyntet med flag og faner i alle regnbuens farver. Sheriffens mænd sad klar på deres heste, iført rustning og sværd. De skuede alle efter Robin Hood og hans mænd men uden held.

Pludselig lød der høj musik fra tribunens orkester, der spillede på fløjter og trommer. "Stille! Stille!" råbte sheriffen og erklærede turneringen for åben. Folk jublede og klappede i et endeløst bifald.

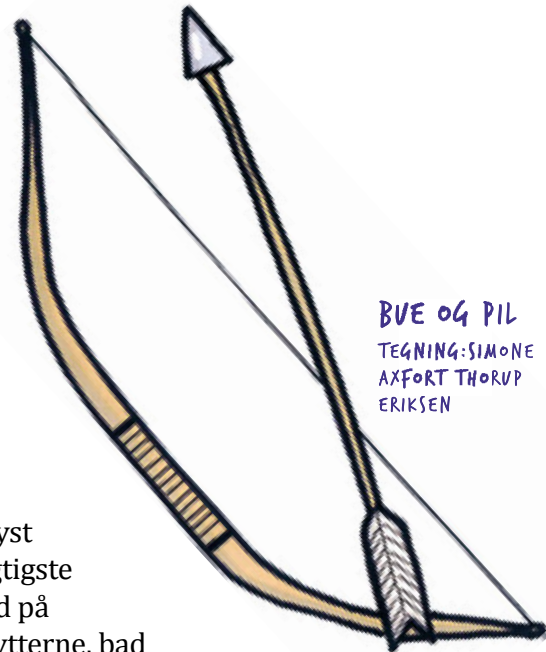
Efter en meget spændende dyst stod der nu kun to af de allerdygtigste skytter tilbage. Sheriffen, der sad på tribunen højt hævet over bueskytterne, bad dem om at træde frem og bukke for ham. Der stod så en stor og stærk mand sammen med en mager tigger. Ham den store og stærke var ikklædt blå gevandter og hed Erik.

Erik fortalte, at han var kommet for at vinde turneringen og skønjomfruens hjerte. Den magre tigger, som var i brune klæder og havde en sort klap for det ene øje, sagde til gengæld ikke et kuk, men bukkede blot for sheriffen.

Sheriffen spurgte sine trofaste rådgivere, om én af de to sidste skytter kunne være Robin Hood? Men mændene svarede, at Robin Hood hverken var stor og stærk eller svagtseende. Så de mente bestemt ikke, at Robin kunne være en af de to sidste skytter. Sheriffen lo højt og råbte: "Ha ha ha! Robin den kujon! Han tør ikke engang komme i dag og kæmpe som en mand!"

Men hvad Sheriffen ikke vidste var, at Robin faktisk stod ganske tæt på og kunne høre, hvad der blev sagt. Robin blev rasende. Det var nu eller aldrig! Robin ville bevise, at han var både tapper og modig – og tilmed egnens bedste bueskytte.

Den skytte, der kunne ramme plet i skydeskiven med den sidste pil, ville vinde turneringen. Først trådte Erik frem. Han fumlede lidt med pilen og sigtede længe mod skydeskiven. Publikum råbte utålmodigt: "Kom nu! SKYD!" Erik tog mod til sig, trak vejret dybt og sendte pilen afsted. Heldigvis ramte den lige i plet. Øverst på tribunen sad lady Marian blandt sine hofdamer og kiggede spændt ned på de to bueskytter. Nu var Erik helt sikker på, at han ville vinde lady Marian. Han vendte sig derfor selvsikkert om og sendte et luftkys afsted til hende.

BUE OG PIL
TEGNING: SIMONE
AXFORT THORUP
ERIKSEN

Turen var nu kommet til tiggeren, som var den allersidste skytte. Man skulle tro, at han ville være frygtelig nervøs efter at have set Eriks flotte skud. Men tiggeren var ikke det mindste nervøs, og med sikker hånd skød han pilen afsted i en hujende fart.

Til stor begejstring var det lykkedes den mystiske tigger at få sendt sin pil afsted, så den ramte lige midt i Eriks pil, der på forunderligvis flækkede i to dele.

Sheriffen var helt målløs over tiggerens evner med bue og pil. "Du gode mand," sagde sheriffen til tiggeren. "Hvor ville det dog være mig en stor ære at få dig med i min hær. Du skal både få en flot rustning, en kamphest og penge til gengæld."

Sheriffen forventede selvfølgelig, at tiggeren ville blive både glad og stolt over denne ære. Men tiggeren svarede kækt: "Jeg foretrækker nu at forblive en fri mand."

Der gik et suk gennem publikum, og sheriffen vendte sig fornærmet rundt og forsvandt med alle sine mænd i hælene.

Lady Marian kom ned fra tribunen og gik forsigtigt hen til tiggeren. Hun kyssede ham blidt på kinden og hviskede: "Du er vist ikke en helt almindelig tigger?" De kiggede hinanden dybt i øjnene, og med ét vidste lady Marian, at hun stod overfor den berømte Robin Hood.

Samme aften sad sheriffen og grublede: "Hvorfor ville en ussel gemen tigger ikke tage imod et tilbud om at blive en ægte ridder?" Pludselig slog det ham. Han knugede hænderne om sit ølglas og hamrede det ned i bordet. "Det var Robin Hood den slyngel!" råbte han vredt.

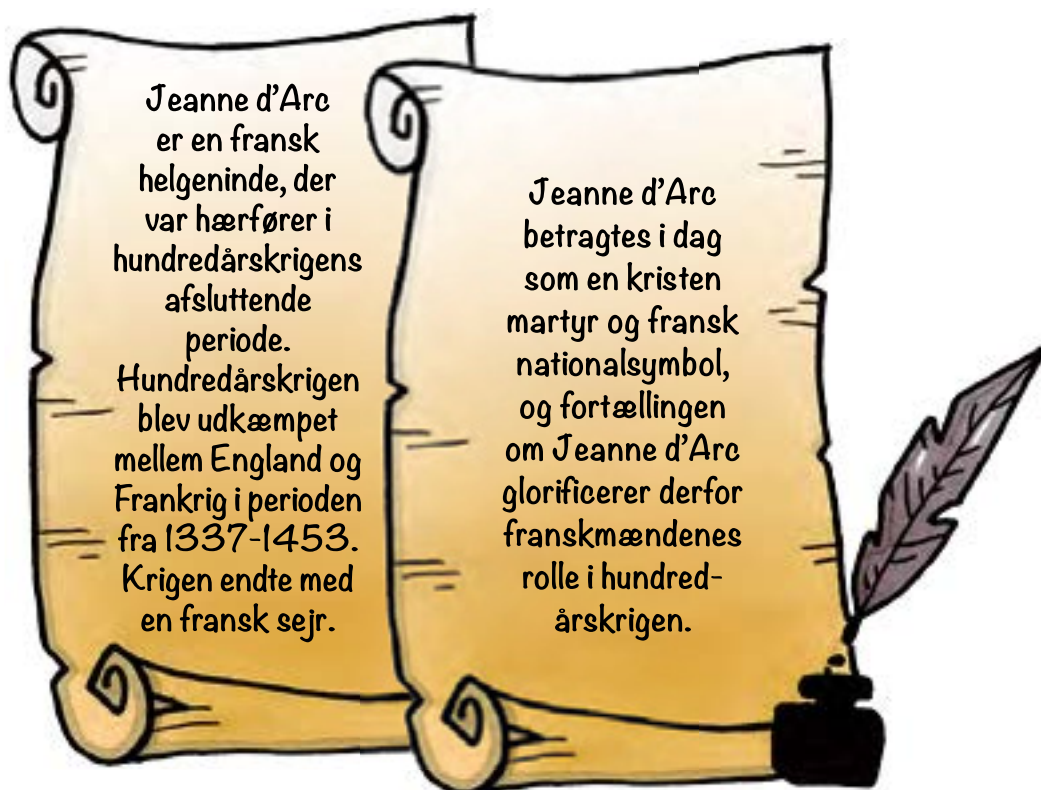
Dybt inde i Sherwoodskoven sad Robin Hood med sin elskede lady Marian og alle sine mænd. De festede, drak og lo - og glædede sig over, at de alle var kommet helskindet tilbage til den dejlige skov. Robin Hood følte sig glad og tilfreds. Med lady Marian ved sin side lagde han sig til at sove, deroppe under stjernerne, langt væk fra slottet og sheriffen.

3 RIDDERPIGEN JEANNE

For længe, længe siden, dengang der stadig fandtes ædle riddere og smukke skønjomfruer, blev der født en helt særlig pige i en lille landsby i Frankrig. Pigen blev kaldt for Jeanne.

Jeanne boede på en lille gård sammen med sine forældre. Familien havde ikke mange penge, så derfor måtte Jeanne hjælpe til med alt det kedelige huslige arbejde, såsom at vaske op, gøre rent og lægge tøj sammen. Andre piger på Jeannes alder drømte måske om smukke dukker, men Jeanne drømte sig langt ind i den store skov, hvor hun elskede at klatre i træer, hoppe over åer, fægte med træsværd og gemme sig i huler - for dér, dybt inde i skoven, følte Jeanne sig rigtig fri.

Pludselig en dag mens Jeanne var i gang med at bestige det allerstørste træ i skoven, var det som om en stemme talte til Jeanne - ikke som hvis du og jeg taler, men mere som om stemmen talte inde i hovedet på hende, helt derinde hvor tankerne bor. Stemmen sagde: "Jeg er englen Michael, Jeanne, og jeg har en opgave til dig. Du skal befri Frankrig fra de engelske erobrere, og du skal sørge for, at vores helt egen franske kronprins bliver til en rigtig konge. Derfor skal du nu skynde dig alt det, du kan og finde kronprinsen."

Jeanne d'Arc er en fransk helgeninde, der var hærfører i hundredårskrigen afsluttende periode.

Hundredårskrigen blev udkæmpet mellem England og Frankrig i perioden fra 1337-1453. Krigen endte med en fransk sejr.

Jeanne d'Arc betragtes i dag som en kristen martyr og fransk nationalsymbol, og fortællingen om Jeanne d'Arc glorificerer derfor franskmændenes rolle i hundredårskrigen.

På den tid var landet Frankrig erobret af nogle onde englændere. Englænderne var på en måde en slags ubudne gæster i Frankrig, som ikke rigtig gad gå igen, selvom man bad dem om det. De havde været i Frankrig et stykke tid, hvor de både havde spist og sovet samt lånt alle de ting, de havde lyst til – og det var alle franskmændene ved at være godt og grundigt trætte af.

Jeanne gik og tænkte på, hvad det var, den rare stemme havde sagt til hende. Men hun vidste ikke helt, om hun kunne sige det til nogen? Ville mor og far mon tro, at hun var helt tosset? Men englen talte igen, og denne gang fortalte han hende, at hun ikke skulle være bange, for han skulle nok hjælpe hende.

Jeanne vidste ikke helt, hvordan hun skulle finde ham kronprinsen, men hun var i hvert fald helt sikker på, at hun ikke ville finde ham ude på landet, hvor hun selv boede. Pludselig kom hun i tanke om sin rare onkel, som boede inde i byen – måske hvis hun fik lov til at besøge ham, kunne han hjælpe hende med at finde frem til ham kronprinsen.

Jeanne fik heldigvis lov til at besøge sin onkel, som fulgte hende hen til en mand, som kaldte sig for byens statholder. Han var en meget fin mand, som kunne give beskeder videre til kongefamilien.

“Goddag Hr. Statholder,” sagde Jeanne og gik straks i gang med at forklare alt det, som englen havde bedt hende om.

“Jeg hedder Jeanne, og jeg er 13 år gammel. Jeg kommer med en besked til vores kronprins - fortæl ham, at han snart kan vente hjælp, og at han skal udpege mig som ny general, og så skal jeg nok smide alle de englændere ud af vores land - basta.”

Der var helt musestille et lille øjeblik. Og så kom der et kæmpe latterbrøl fra Statholderen, der grinede så meget, at han tabte sine briller: “Ha ha ha, er der nogen, som vil være sød at sende den lille pige hjem, hvor hun kommer fra?”

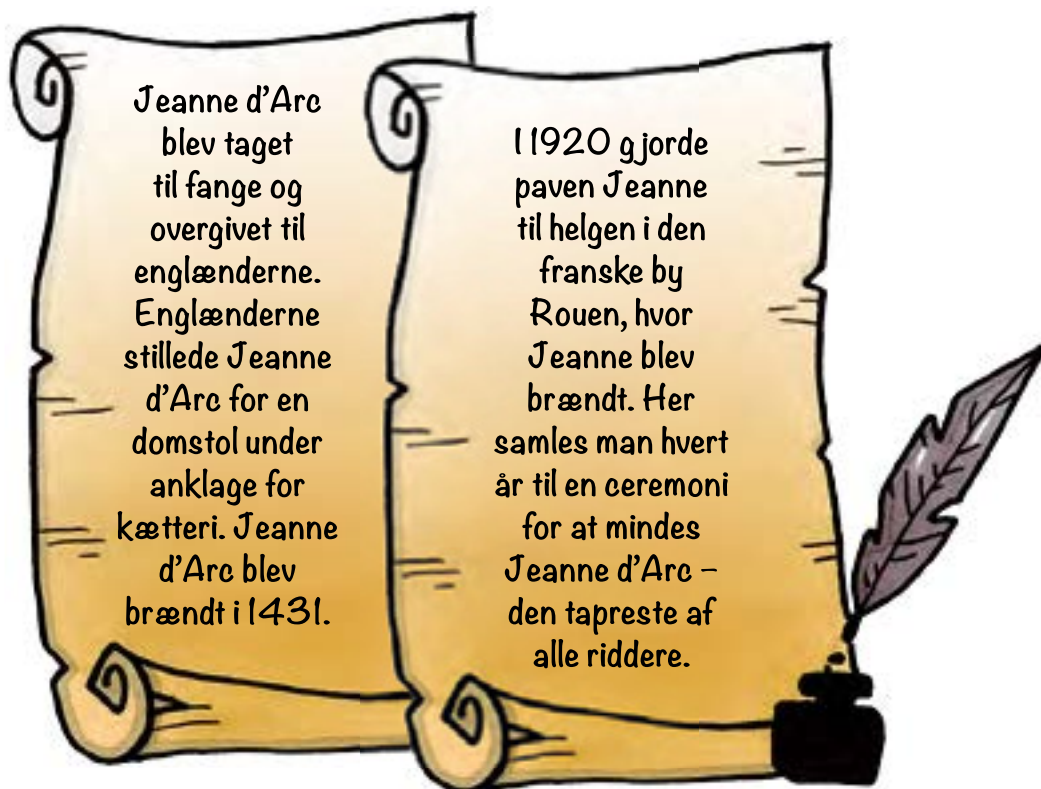
Jeanne måtte tage hele vejen hjem til den lille gård igen, men hun var ked af, at hun ikke havde gjort det, som englen havde bedt hende om, og derfor gik der ikke mange dage, før hun besøgte Statholderen igen.

“Hvad er der nu?” spurgte Statholderen surt.

“En engel har fortalt mig, at englænderne snart vil erobre byen Orleans, og der er ikke nogen tid at spille, vi må gøre noget nu!” sagde Jeanne meget ivrigt.

Statholderen vidste ikke helt, om han troede på Jeanne, men denne gang lod han det komme an på en prøve. Han sendte derfor nogle ryttere af sted for at undersøge, om det var sandt, hvad Jeanne havde fortalt ham, og da de kom tilbage i en fluks fart med nyheden om, at der var engelske soldater på vejen, gik det op for ham, at Jeanne var en helt særlig pige.

Der blev derfor fundet en flot rustning, en hest og et sværd til Jeanne, og i den følgende tid fik hun den bedste riddertræning, hun kunne få, hvor hun både lærte at læse og skrive latin, slås med rigtige sværd og ikke mindst opføre sig ridderligt. Derefter kunne Jeanne drage mod byen Orleans, hvor kronprinsen boede.

På vejen til Orleans måtte Jeanne både kæmpe mod soldater og landevejsrøvere – noget man aldrig før havde set en pige gøre! Der blev derfor fortalt spændende historier om ridderpigen Jeanne fra by til by. Alle elskede de den modige og tapre ridderpige – dog med undtagelse af de sure englændere, der mente, at Jeanne var en heks. Englænderne udlovede derfor en stor dusør til den, som kunne fange Jeanne.

Jeanne nåede langt om længe frem til kronprinsen, der blev så glad for hende, at han straks befalede hende til at blive sin helt egen general.

Byen Orleans blev befriet, og Jeanne kæmpede og vandt mange andre slag lige ind til en skønne dag, hvor hun blev fanget af englænderne.

Englænderne dømte Jeanne til at være en rigtig heks – og rigtige hekse brændte man på bålet. Da nyheden om, at hele Frankrigs Jeanne var blevet brændt på et bål, blev spredt over det franske land, blev alle mænd, kvinder og børn så kede af det, at de gjorde oprør mod England.

Og kort tid efter havde de smidt alle englænderne ud af Frankrig - og denne gang huskede franskmændene at låse porten efter sig, så de ikke fik uønsket besøg igen.

AKTIVITETER OG IDEER

Børn legede også i middelalderen. Når de ikke skulle arbejde eller gå i skole, legede de mange af de lege, vi stadig leger i dag. Blindebuk og tagfat var almindelige lege, og børnene sloges og fægtede med legetøjssværd eller gik på stylder, ligesom børn gør i dag.

Her er en række forslag til aktiviteter og lege, som I kan kaste jer ud i, når I arbejder med middelalderen og riddere.

1 FÆGTELEG MED SKUMSVÆRD

Børnene fægter mod hinanden to og to. Legen starter med, at den ene spørger den anden: "Skal vi kæmpe?" Når den anden har svaret "Ja!" så krydser de to klinger med sværdene som et tegn på, at de er enige og nu vil kæmpe. Det er vigtigt at være enige om reglerne, inden kampen starter. Man kan for eksempel aftale, at man kun må ramme hinanden på fødderne og armene. Man kan også aftale, at når man har ramt hinanden tre gange, så har man vundet.

Til et skumsværd skal du bruge:

- Et stykke rundt skum-isoleringsrør, cirka 30-50 cm langt
- En rundstok (kosteskæft), cirka 30 cm lang
- Gaffatape

Sådan gør du:

- Skumrøret og skumstokken skæres til.
- Rundstokken stikkes halvt ind i skumrøret.
- Der fæstes med gaffatape rundt om, eventuelt omkring hele sværdet.

2 SLÅ BØRNENE TIL RIDDER

Hvis I leger ridderlege eller arbejder med riddertema, kan I slå børnene til riddere. I kan kopiere ridderdiplomet fra hæftet og udlevere det til børnene. Herpå kan I påføre barnets navn, og der er samtidig rig mulighed for at farvelægge diplomet. Kun fantasien sætter grænser.

RIDDER DIPLOM

FOR RIDDERLIGHED

»-----»
RIDDERENS NAVN

er i dag ____ i det herrens år ____
blevet slået til ridder af vores leder, for hvem han/hun har aflagt ridderløftet

 NATIONALMUSEET

1

UDKEMPE
SLÅSLEGEN
RIDDERLIGT

2

HJELPE DE,
DER HAR BRUG
FOR HJÆLP

3

VEKE
VÅGEN OG
OPMÆRKSOM

4

VEKE
RIDDERLIG OG
HENSYNSFULD

I ALT HVAD JEG GØR, VIL JEG STRÆBE EFTER AT OPFØRE MIG RIDDERLIGT OG ÆREFULDT!

3

LAV DIT EGET VÅBENSKJOLD

Når ridderne var iført rustning og hjelm, var det svært at kende dem fra hinanden. Derfor begyndte de at udsmykke deres skjolde med deres helt egne mærker, så man altid kunne kende dem på afstand. Mærkerne kom til at hedde våbenskjolde, og to riddere kunne ikke have samme våbenskjold.

I starten kunne ridderne helt selv vælge, hvordan deres våbenskjold skulle se ud. Men efterhånden blev der udviklet ret strenge regelsæt – som kaldes de heraldiske regler. De heraldiske regler er normer for våbenskjolds indhold, farvelægning og sammensætning.

Et godt våbenskjold har et så enkelt figurindhold og så få farver som muligt.

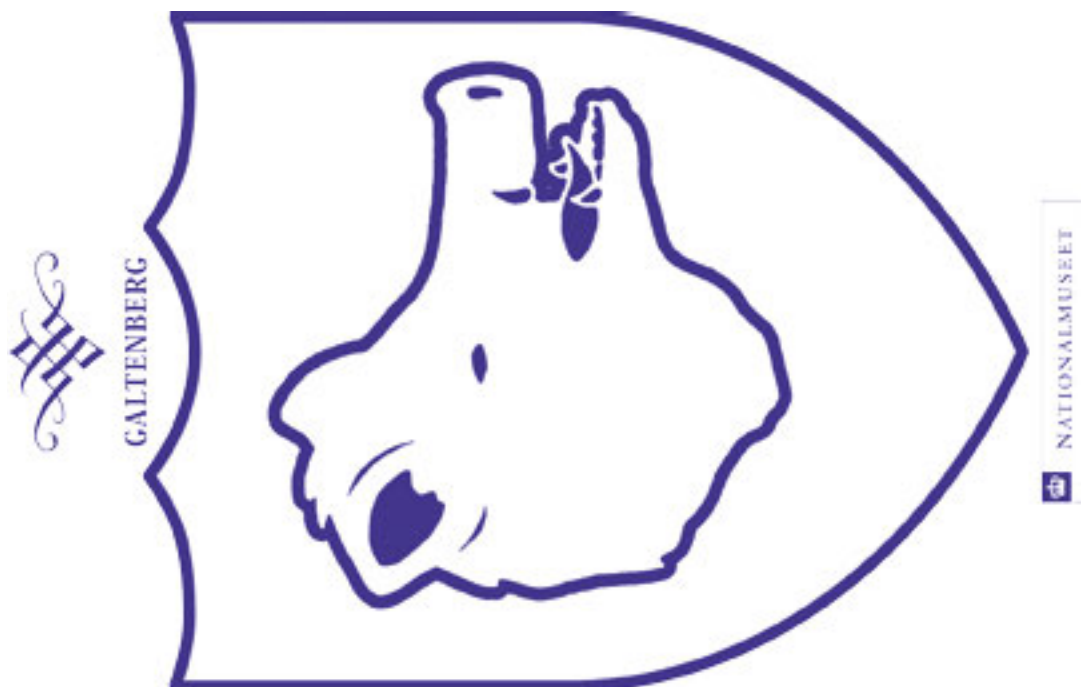
DE HERALDISKE FARVER ER:

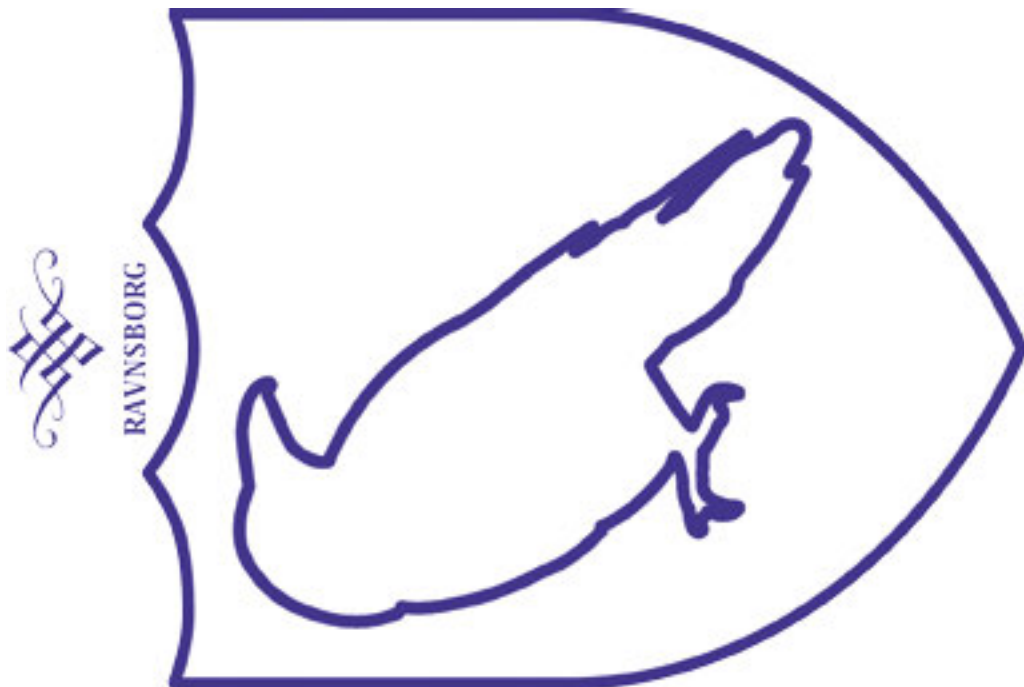
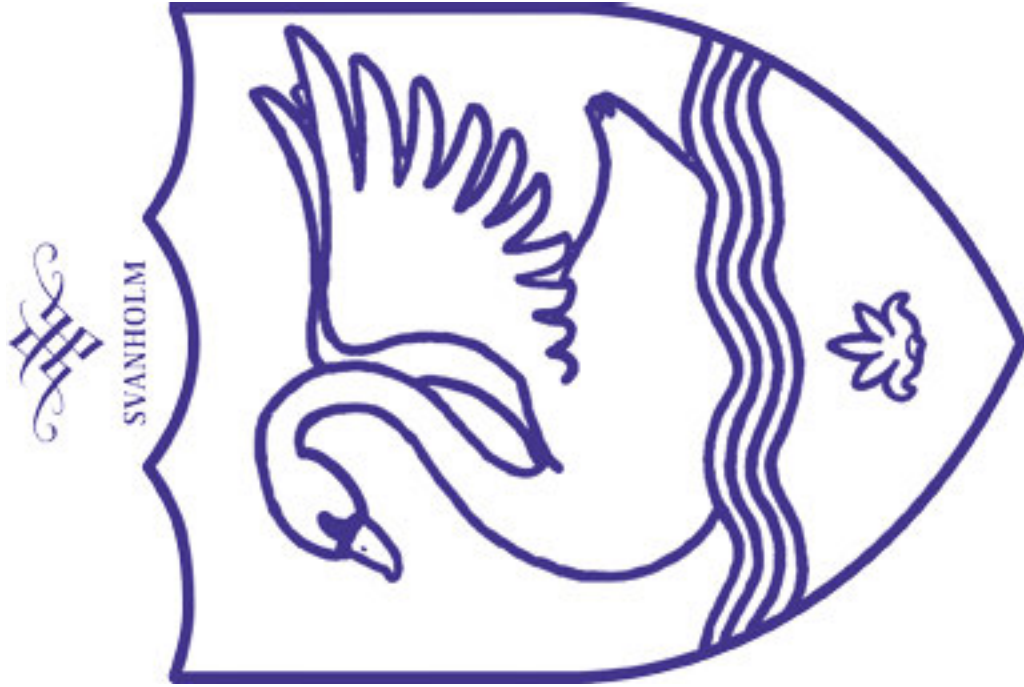
- Mønstrene var en blanding af metaller og farver således, at metal støder op til farve, for eksempel en guld løve på rød bund, en blå drage på sølv bund. Derved bliver det let at se skjoldfiguren på afstand.
- Figurerne på skjoldene var ofte løver og ørne.

I kan nu kaste jer ud i at male jeres hele egne personlige våbenskjold og bruge de heraldiske farver og figurer I synes bedst om. På de næste sider finder I fire typer af våbenskjold med forskellige dyrefigurer. Disse kan kopieres og eventuelt tegnes op på karton.

LAV EN KOPÍ OG FARVELÆG DIN EGEN VÅBENSJOLD

LAV EN KOPÍ OG FARVELÆG DIN EGEN VÅBENSJOLD

4 TRÆKKE OKSER

To børn (okserne) står på alle fire med fødderne mod hinanden. To andre ligger på oksernes rygge, ansigt til ansigt, og holder en pind med hænderne. Okserne kravler i hver sin retning væk fra hinanden og forsøger at trække modstanderen med sig. Den der trækker modstanderen ned vinder. Man kan også vinde ved, at modstanderen må slippe pinden.

5 TOVTRÆKNING

Del børnene op i to grupper og bind et stykke stof fast på midten af torvet. Der laves en linje på jorden mellem de to hold, der skal kæmpe mod hinanden. Hvert hold trækker i hver sin ende af et rebet, der gerne må være tykt, så det er nemmere at holde fast i. Det hold der først trækker stoffet over linjen, har vundet.

6 BLINDEBUK

Et af børnene får et tørklæde bundet for øjnene. De andre børn stiller sig op eller sætter sig på stole i en rundkreds omkring blindebukken. Nu skal blindebukken finde et af de andre børn og derefter gætte, hvem det er ved at mærke og føle på vedkommende. Den tilfangetagne må ikke sige noget. Hvis blindebukken gætter rigtigt, bliver den tilfangetagne ny blindebuk. Hvis blindebukken svarer forkert, skal han/hun finde en anden og gætte, hvem det kunne være.

7 HUSK AT VASKE DINE HÆNDER!

I middelalderen blev de fleste retter spist med fingrene, så derfor var renlighed en dyd. Alle vaskede hænder både før og efter hver ret, og det ansås for meget upassende at rense ører eller pille næse ved bordet. Lav jeres eget rosenvand som i middelalderen.

I skal bruge:

- Rosenblade
- Vand

Pluk rosenblade af roserne og placere dem i en skål med vand i et døgn tid og si det herefter. Så er der velduftende rosenvand til håndvasken før frokosten.

Alternativt kan rosenvandet laves af rosenvand fra Matas. Vandet kan også fyldes med salvieblade og appelsinskaller for en anden duft.

8

AT LÆRE LATIN

I middelalderens Danmark var skriftsproget latin. Det var den katolske kirke, der indførte sproget, og det var også kirken, der lærte kongen og aristokratiet at skrive. Derfor er vores gamle skriftlige kilder fra middelalder skrevet på latin – et skriftsprog som ikke særlig mange kan læse i dag.

Børnene får nu mulighed for at lære at skrive på latin. Øvelsen giver mulighed for at øve med at skrive ovenpå bogstaverne i ordet *Miles*, der betyder *Ridder*.

LAV EN KOPi OG LÆR AT SKRIVE RIDDER PÅ LATIN

miles · miles · miles

MILES · MILES

miles · miles · miles

miles · miles

miles · miles · miles

MILES · MILES

9

MAD I MIDDELALDEREN

I middelalderen spiste man ofte det samme hver dag, fordi maden afhang af årstiden. Kød spiste man som regel om vinteren, mens mælk var sjældent på denne årstid, fordi foderet var så dårligt, at dyrene ikke gav mælk. Om sommeren blev mælken ikke drukket, men lavet til smør og ost. I stedet for drak man vand og fortyndet øl til maden. I dag spiser vi meget stegt kød, grønsager og pasta, men i middelalderen spiste man meget kogt mad, fisk og brød.

I kan prøve at lave nogle forskellige retter.

Opskrifterne er til 4 personer.

FLADBRØD

Ingredienser: 5 dl bygmel, 3 dl rugmel, 4 dl mælk eller vand, 1 tsk. salt, 1 spsk. anis eller kommen.

- Bland ingredienserne.
- Rul dejen ud til tynde brød på størrelse med en underkop.
- Prik brødene med en gaffel og bag dem på en stegepande.
- Skal brødet være ekstra fint, kan du erstatte noget af melet med hvedemel.

LØGSUPPE

Ingredienser: ½ løg eller porre, 7 dl suppe (høns eller oksebouillon), 1 dl piskefløde, 2 spsk. hvedemel.

- Skær løg eller porren i skiver.
- Kog skiverne bløde i suppen.
- Legér suppen med lidt hvedemel udrørt i piskefløde.
- Lad suppen koge op og server den.

Server eventuelt fladbrød til.

RODFRUGTGRYDE

Ingredienser: 1 kålroe eller 2 majroer, 5 gulrødder, 2 pastinakker, 2 løg, 2 porrer, salt, timian, nelliker og hvid peber.

- Rens rodfrugterne og skær dem i ud i små stykker.
- Hak løget groft.
- Læg rodfrugterne i en gryde og fyld den med vand, så det lige dækker.
- Tilsæt salt og krydderier.
- Lad suppen koge i omkring 20 min.

Server eventuelt fladbrød til.

NATIONALMUSEET © 2014
EN STOR TAK TIL "ERINDRINGSMØNTMIDLERNE" FOR ØKONOMISK
STØTTE TIL PROJEKTET FORTID FOR BEGYNDERE

ISBN 978-87-7602-218-8

TEKST: MARIA KASTRUPSEN & KATRINE BERG PEDERSEN
FORFATTER AF "GAMLE SAGN OG FORTÆLLINGER":
MARIA KASTRUPSEN & KATRINE BERG PEDERSEN
OMSLAG: SUSSI BECH
TEGNINGER: SUSSI BECH OG SIMONE AXFORT THORUP ERIKSEN
REDAKTION: METTE BORITZ
FOTOS: NATIONALMUSEET
GRAFIK: IZABELA GEISLER
TRYK: ZEUNER GRAFIK AS

